

УДК 657
© 2010

*Левченко З.М., кандидат економічних наук
Полтавська державна аграрна академія*

СПРАВЕДЛИВА ВАРТІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТ В ОЦІНЦІ АКТИВІВ

Рецензент – доктор економічних наук, професор А.Т. Опря

Розглянуто значення бухгалтерського обліку та фінансової звітності в прийнятті управлінських рішень, зокрема при впровадженні П(С)БО 30 «Біологічні активи» в практику облікової роботи в аграрних підприємствах. Досліджено особливості організаційного забезпечення оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції. Обґрунтовано необхідність використання оцінки активів в аграрних підприємствах за справедливою вартістю.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, біологічні активи, сільськогосподарська продукція, справедлива вартість.

Постановка завдання. Забезпечення якісного й ефективного управління підприємством незалежно від його розмірів, форми власності, галузевої належності, підпорядкованості неможливе без вчасної, вірогідної та повної інформації щодо наявних ресурсів, грошових потоків, подій і їх результатів. Центральне місце в системі інформаційного забезпечення потреб управління належить бухгалтерському обліку.

В аграрній сфері діяльності економіки України настав час, коли реформування господарського механізму підприємств співпало з масштабною реформою бухгалтерського обліку. Введення в практику облікової роботи національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а в перспективі – впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в повному обсязі, зумовило проведення окремих заходів як на загальнодержавному рівні, так і в окремих підприємствах. Ці заходи мають не лише організаційний, економічний, технологічний, а й методичний характер.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Розвитку бухгалтерського обліку як науки, впровадження її досягнень у практику облікової роботи, розробки нормативних положень, загальних для всієї системи обліку і звітності у відповідності до вимог МСФЗ й Концептуальних основ формування і складання фінансових звітів в Україні, надавали уваги чимало вчених-економістів, зокрема Г.Г. Кірейцев, П.Т. Саблук, В.М. Жук та ін.

Глобалізаційні процеси в світовій економіці вимагають відповідного розвитку системи «глобального бухгалтерського обліку». Однак система економічних відносин більшості економічно розвинутих країн формувалася впродовж десятиліть, супроводжуючись адекватним розвитком системи бухгалтерського обліку та звітності [1]. В Україні, яка вступила в світову економіку в період трансформації власної й повинна була прийняти світову практику обліку, існують певні особливості як розвитку господарських відносин та відносин власності, так і облікового забезпечення цих економічних процесів.

На думку Г.Г. Кірейцева, сліпе копіювання міжнародних стандартів обліку, призначених для регулювання об'єктів обліку розвинутої ринкової економіки, становить певну загрозу для управління економікою в Україні [2].

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей організації обліку в аграрних підприємствах при введенні в дію П(С)БО 30 «Біологічні активи» та впровадженні методики оцінки активів за справедливою вартістю, обґрунтуванні необхідності використання саме цього методу як пріоритетного.

Результати досліджень. Стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності формують лише методологічні засади щодо ідентифікації (критерії визнання) об'єктів бухгалтерського обліку в частині, що стосується складання фінансової звітності загального характеру для зовнішніх користувачів, вартісного оцінювання цих об'єктів, обсягів розкриття інформації. Назріла потреба у розробці методичних рекомендацій стосовно практичного використання нормативних положень стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Найгостріше ця проблема стоїть наразі в аграрному секторі, оскільки введення в дію національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», розробленого на основі МСФЗ 41 «Сільське господарство», лише примножило кількість невирішених питань у системі бухгалтерського обліку аграрних підприємств.

З-поміж них потребують невідкладного вирішення питання застосування методів оцінки біо-

логічних активів та сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю, визначення доходів від первісного визнання й переоцінки біологічних активів, визначення фінансових результатів від реалізації сільськогосподарської продукції та біологічних активів.

Окремого розвитку потребують також і питання обліку земельних ресурсів, сільськогосподарської діяльності, процесів біологічних перетворень біологічних активів. Наразі постала необхідність й методичного забезпечення організації управлінського обліку та внутрішньогосподарської звітності в сфері аграрного виробництва, яка практично не має допоки що наукового підґрунтя.

Оцінка – це відображення об'єктів бухгалтерського обліку в єдиному грошовому вимірнику з метою узагальнення їх у цілому по підприємству. Оцінювання – це процес визначення грошових сум, за якими мають визнаватися й відображатися елементи фінансових звітів у балансі та звітності про фінансові результати. Тому важливим є як вибір методу оцінки активів, так і організаційне забезпечення процедури їх оцінювання.

Відповідно до діючого П(С)БО 30 «Біологічні активи», пріоритетною в оцінці біологічних активів та сільськогосподарської продукції визначена справедлива вартість. Справедлива вартість, згідно з МСФЗ, визначається як сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції між обізнаними, зацікавленими, незалежними сторонами. Використання такої оцінки, що передбачено нормативними вимогами, й є обов'язковим для господарюючих суб'єктів, однак не стало ще економічно виправданим та організаційно забезпеченим. Більшість аграрних підприємств не використовують даний метод оцінки при веденні обліку біологічних активів і сільськогосподарської продукції.

Така ситуація склалася з різних причин: відсутність методичного забезпечення механізму формування справедливої вартості даних об'єктів обліку; недоступність інформації (а в більшості випадків її відсутність) щодо вартості біологічних активів та сільськогосподарської продукції на активному ринку; нестабільність політики держави щодо формування державних закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію; відсутність доступу більшості аграрних підприємств до біржового ринку сільськогосподарської продукції, де грають трейдери, а не товаровиробники (що обмежує інформацію відносно ринкових цін), на підставі яких повинна формуватися справедлива ціна.

Хоча ринкова ціна – згідно з МСФЗ – вважається найкращою базою для визначення справедливої вартості, проте вона не єдина. Певною мірою, у визначенні справедливої вартості значну роль відіграє суб'єктивізм у прийнятті рішень, який породжує сумніви стосовно об'єктивності оцінки за справедливою вартістю. На думку П.М. Сенищ, суб'єктивізм в оцінці активів не суперечить якісним характеристикам звітності: у різних суб'єктів різні можливості щодо доступу на ринки, різні наміри та очікувані шляхи отримання економічних вигод [3].

Передбачене П(С)БО 30 «Біологічні активи» використання справедливої вартості як обов'язкового методу оцінки дає можливість відображати у звітності інформацію про такі активи в перспективі отримання доходу від їх утримання, який у майбутньому буде реалізований в якості виручки від продажу самих активів, продуктів їх переробки та сільськогосподарської продукції – як продукту біологічних перетворень цих активів. Це дозволить управлінському персоналу аграрних підприємств і їх власникам моделювати майбутні господарські процеси й операції щодо таких активів, оцінювати перспективи втрати їх вартості внаслідок впливу змін на ринку, економічних умов господарювання, кризових явищ.

У практиці обліку для оцінки сільськогосподарської продукції аграрні підприємства використовують методики, які на сьогодні вже застаріли. Необхідно створити не лише економічні, але й організаційні умови прийняття методики оцінки за справедливою вартістю. З цією метою варто внести зміни в структуру фінансової звітності аграрних підприємств, якою б передбачалося надання інформації про підприємство щодо його фактичного стану, зафіксованого не лише в даних бухгалтерського обліку, а й з точки зору перспективного розвитку та моделювання господарських процесів у діяльності підприємства на основі фінансової звітності.

Висновки. Бухгалтерський облік – складна динамічна система, яка базується не лише на теоретичних засадах, а й потребує постійної практичної апробації.

Запровадження методичних нормативів і рекомендацій щодо обліку біологічних активів та сільськогосподарської продукції, їх оцінки за справедливою вартістю забезпечить можливість наблизити методологію до практики обліку в аграрних підприємствах і дасть змогу надавати об'єктивну, повну й неупереджену фінансову звітність зацікавленим користувачам.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Кірейцев Г.Г.* Бухгалтерський облік та науковці, що генерують ідеї його розвитку // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2008. – № 20 (221). – С. 3-7.
2. *Кірейцев Г.Г.* Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України // Зб. наук. праць Подільського держ. аграрно-технічного ун-ту. – Вип. 17. – Т. 2. – Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 22-29.
3. *Сенищ П.М.* Роль і місце бухгалтерського обліку в сучасній економічній системі. // Зб. наук. праць Подільського держ. аграрно-технічного ун-ту. – Вип. 17. – Т. 2. – Кам'янець-Подільський, 2009. – С. 9-13.